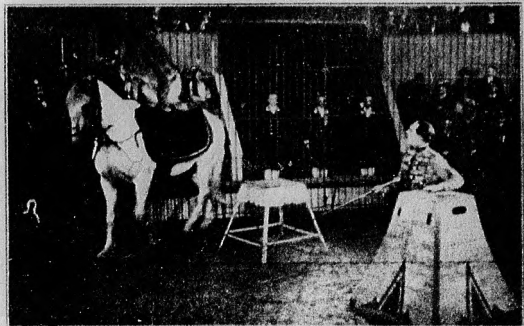
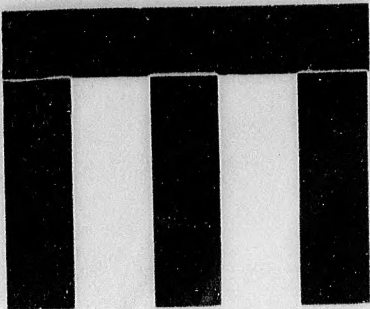

AKTIVISTA

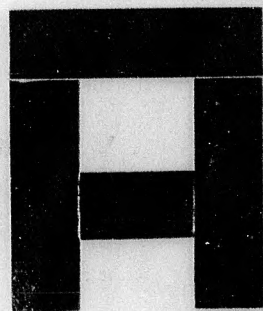
X. ÉVFOLYAM - JUBÉLIUMI SZÁM - 1925

Gabó: Rádióterem

H. S.

FOLYÓIRAT

KASSÁK LAJOS VERSEIBŐL

46

Az ember szíve alatt hóforrások vannak elrejtve ezt néha a szerelem mélységének is nevezzük s kosaraink peremére kikéltetjük a virágokat s a fak szomorúan elvirágoznak s az esztendő is elvirágoznak semmi kétség tehát a dolgok belénklogóznak gyökereikkel s amit az öregek kimondanak az kövévallik a gyerekek emlékezetében
o barátoeskám állj föl a munkapadiokhoz és mond ki a rendet ami benned van
nincsenek többé kimeríthetetlen tintasüvegeink propagáljuk a tömegsportot s a városépítésben követeljük az egyenes vonalvezetést
ki gondol vissza a dalra s az elszenesedett legelőkre megéltük az órát mikor a papagályok csöven elfordul a világ
az élet egyszerű törvényei szerint pillantások összegyűjtük a messzit a kör közepén vagyok szememben átvándorol a tarnyak ismeretlen ábrázata hallom a kisarjádi növények beszédét.

47

Lányok megszámojják a fölzaklatott csillagokat a gondolatok rendezetlenek s a kezek messzire eltapogatnak a pocolyaszínű csöndben
ime most széthullik fölöttünk barátaink díszereje távolságok fölnyitott zsilipjei reggeli érzékenység s a munkások veteményes kertecskéi a szomorú kis filagóriákkal
a föld másik oldalára készültem s itt ülök a nagyanyám tejszagu zsámolyán
érintsd meg a fehérét megerintem a feketét idők növekedést táplálnak emeld meg a feketét megmelem a voróset véren és döglesztő iszapon ringatoznak a befüggönyözött házak
de én odaadom neked az égő lámpát a hideg aluminium kulcsot és a megjavított fűtőülőt menj maradj menj aki itt marad egyedül marad emlékek száradnak a nyelvünk alatt a szerelem közeli rokona az olajnak súlyos és beleissza magát a csontokba.

49

Estenként lehajjtuk zászlóinkat egyedül vagyunk s a sötétség betakar bennünket o kiszakadtság és kirekesztettség feleke vaspántokon forognak a csillagok és látni a horizonton átlepő utakat és az összetartott nyájukat amint levetik fénygyapjukat
amiről beszéltek az a valóság egyszínűsége a szívben akárha mondom Nem akárha mondom Igen a dolgok rendületlenül ujjaszületnek benne
a kovács ilyenkor kint ül a fejleher hold alatt és lassan emberré változik
a pékek azonban összetörök magukat a kádak fölött s nem veszik észre a levegő hideg érintését s hogy a hosszú kések kettéfürészelik őket akár a halálra ítélt tárgyakat
az emberanya magzatai ok valamennyien s az én testvéreim,
de nem mondom neked aranyból öntött oszlop nem csökölöm meg kemény csizmájuk alatt a földet pincek torlójából előbujnak a kődök egy a mi kezdetünk és kiteljesedésünk átletünk a tehetetlenség sóvénykerítésén érezzük hogy élünk éjjel és nappal időnk ábrázatan dolgozunk.

51

Az asztalt leterítették frissen mosot kendővel a napszag almosítja a gyereket érzem a tavalyi gyümölcsök ízét és a tekintetet ami megvert
levett kalappal a zarándok mondom: élvezetitek benneteket a források eredetéhez mondom: a lány levelezőzik a tükör előtt de ellobban ha valaki észreveszi
ez a kétfenekű láda tika a madár gondatlanul fölsszáll a varázsló tégelyéből csak az a baj hogy sokan vagyunk együtt s a csoda szétmálk a feketé főkürtlapon
dél előtt 11 óra 37 perc sarga rotációs papíron vonaglanak az öngyilkosok számokat mondunk föl falakból kishajjt a tavaszi nedvesség.

52

Fény és árnyék között fekszik az árok ami elválaszt bennünket néha látjuk amint a tűz felszáll a földről aztán terebélyesen visszahull s a kertekben kinövekednek a virágok
fordítsd el a kulcsot a zár kinyílik de kint a szabad mezőkön megretten az ember s a vonatok elvesznek az alagutakban messziről jöttem csontjaimban érzem a fáradtságot utak forgása s te sötét lepedőkön uszó nap

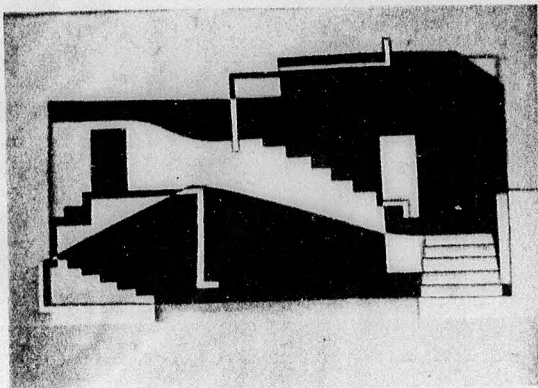
ki kellene szarítani a mocsarakat kérdésmegválaszolatlanul a hegyeken túl emlékek kísértik meg a vándort egyedül a zöldszemű kígyó az aki elnyelhetne bennünke egyedül a zöldszemű kígyó az aki nem apellál a jozai meggondolásra
mutasd meg magad a szörnyű állatnak aki szeret téged csönd van esteledik.

53

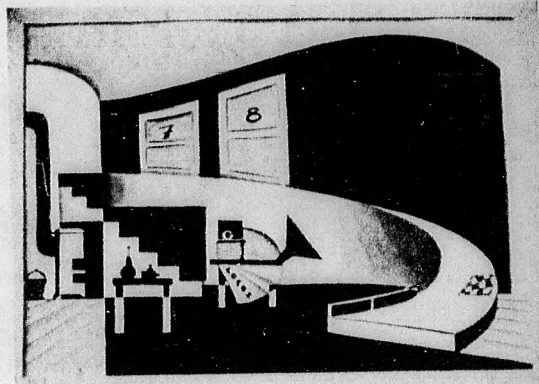
Az anya megszegei a kenyeret valamennyiünk előtt egy karej kenyér egy darab az átváltozot földből gyötrődés és elégedetlenség a nyugtalan vízszínen kipattan a gonjolat nem tudjuk honnan indultunk és hová fogunk betérni az ésszony gyerekekkel áldott s a férfi nincs otthon mikor az új vendég megerkezik de a fénytűkör világít de a fényoszlop kiált s hiába hogy a tárgyak elrejtik anyagtörvényüket az események váratlanul ránkörnek hárcok harcok örökharc fesiverharc kenyérharc vér friss magvakal írteti be a földet a szél elvitte az anya boldogtalan énekét.

54

Lámpák vörös fejét kibontani a ködből ez a feladat és a vér ami megtört kezeinkből csepereg de nem ezt az építés törvényeit a földet és a gyerekek szolgátságát akarjuk elmondani
a vékonytollazatu madár meglagyott a kifészen látni amint a fiatal házaspár elvonul a fulso parton az éjszaka emelői friss vizet permeteznek reménykedni reménykedni harcolni harcolni a szenvedés ize szétmálk a reggelben és egyáltalán meg tudunk-e halni a termékenység rózsáival körmeink alatt zuhanó harangok a tűz fellohogott a kakasok álmában s az árnyék észrevétlenül átváltozott a hintán völgyek ásitának és zokognak kifésztett háló vagyok ég és föld között menetelni fölfelé csak menetelni fölfelé a hegyre melyet anyánkból és szertönből neveltünk és minazonáltal mégis így alszik bennünk szagos rózsafa ágyan az ördög a nap megtitja az állatok szeméit nyomorúságunk fészkeiből megszületik a kiáltás és a gyöngy ami a vizek színén világít.

Gunter Hirsch-Protsch

Gunter Hirsch-Protsch

VIKTOR SERVANKX: MÉRNÖKI ARCHITEKTÚRA (Belga)

Minden becsület és értékes emberi munka a tökéletesség felé törekszik.

Minden megalkodott és valamely feladat betöltésére hivatott tárgyunk magában kell hordoznia az anyag telítési lehetőségét és a maximális célszerűséget. A szépség nem elengedhetetlen feltétele ezeknek a tárgyainak. Nem kötelességünk szépek lenni, de nagyon fontos hogy minziven éljünk.

Egy praktikus előtér alkalmas tárgy, melynek működése fontos szükségleteket elégít ki, mely tökéletesen betölti hivatását, hiszta és szereteire méltó, természetes formájával elvitathatlanul kedvez előttünk. Nagyon sok ilyen használati tárgyunk van, amelyek józan értékkel pontosan beteljesítik feladatukat s amiket szerelmű tudunk, ha csak egy késről vagy kanálról van is szó, szervés és szuggesztív formájuk miatt.

Épületeink formai problémáit illetően azonban még messze vagyunk attól, hogy a háziket egyszerű „lakás-gépezeteknek” fogjuk fel. Sajnos, jól tudom, hogy ennek a tuiszereny használati tárgyaink reális értelmű és formai konzekvenciáit nagyon nehéz feloldani és még sokáig fogjuk keresni, sokat fogunk kísérletezni, míg a lakhatóság legkövetkezőbb formájáig eljutunk. Az „esztétika” konstruktív kísérlete ugyancs olym erős, hogy ezen a ponton idáig a legérdekesebbek és a legválogatottak is megtevédek, mikor jch szentiségükben meg voltak győződve arról, hogy bizonyos plasztikai hatásokkal élethezbe tehetik az épületeket. Még én is kinos érzékenyséssel nyulok ehhez a témához, mert mindennek dacára belátom, hogy a díszítések utáni szükséglet betegeség ugyan, de a legteghardb emberi törekvésekben gyökerezik.

Es mégis azt mondom: NEM.

Életünk valóságaita hazugságok vegyülnek, miük megzavarják tekintetünk világosságát, megakadályoznak a dolgok valódi értelmének felkutatásában és megfosztanak a realitások igazi és nemis megismerésének gyönyörűségétől. Ha pedig ezt a gyönyörűséget kiakarjuk érdemelni, elsősorban rá kell eszmélnünk hazugságainkra. Csakhogy... egy illúziót szétépni, egy tőrlelesen felépített várat lerombolni, lekészítő felknek való nehéz áldozat.

A modern építészek egy élosapata ma már elveti az ornamentikát, mint a konstrukció egy késői járuléka. Megtisztítja az épületet minden olyan elemről, ami nem természetének és működésének következik és a házat a technika legújabb követelményének megfelelően tökéletesíti teszi. De ez a tökéletesség még nem a szépség, sőt a szépség szempontjából szinte semleges és ott kezdődik a nagy tévedés, mert ezek az új építések is azt hiszik, hogy „szükségletének” eleget kell tenniük, hogy a látogatókra és lakókra esztétikailag is hatniok kell. A sen legesség itt szépséggé változik és ez elmeletleg nagyszerű megoldásnak látszik. De mi történik tényleg? Az organikusan tökéletes lakóházak meg van a maga külső formája, ami a szépség szempontjából lehet semleges, de a belső tartalomnak mindenesetre végleges meggyőzősége. Ha ezt a formát megváltoztatják, megváltozik az egyetlen logikus forma, amely a konstruktív felteletének megfelel. Es kijelentem, hogy inkább rajtuk vissza háznunkra a legsoványabb régi, vagy „modern” díszítéseket.

minisem, hogy a falak ritmusával vagy fényhatásokkal az épület lényegében támadjuk meg.

A tém és a kö akkor lesz élvéd, ha a fény aktivitása harcha kezd az árnyékkal és ha ez a harcha megrengeti az egész feltelet. (H. Van de Velde: Az új esztétika szabályai.) De ezt a tévedést is vissza kell mutatnunk itt nem az anyagok belső életéről van szó, hanem a fénynek és az árnyéknak egyetlén felteleten való megosztásáról, ami a kőnél a tőnél és az acélnál nagyon egytörnő, pedig ezeknek a materialnak természete egyntől metóben különbözik. Az anyagok elemeggyilvanulásait nem a felteletükön, hanem a belsejükben a molekuláris viszonyokban, a nehézkedésben, a merevségében kell keresnünk.

Minden emberi aktivitás veszélybe jut, ha a maga területét elhagyva más irányú tevékenységben szétdarabolja megosztott erejét. Ezért veszélyes a gyakorlati építészetben a „szépséget” a „szépségért” keresni, mert ez csak rendezetlenséghez, izléstelen-séghez és a hazig, rohasztó ornamentikához vezet. Ki kell hang-súlyoznom azonban, hogy én sem akarom a praktikust a praktikusért, de a praktikust a reális szépségért.

Es így legelőbb épületeink is félig lakóházak, félig architektónikus szobrok. Ígyvezünk kell a két lehetőséget különválasztani. Az építészet problémáit ugyanabban a szellemben kell megoldanunk, mint amelyben a mechanikai és elektronos gépek készültek, mert amint hogy félig esztétikai, félig tudományos módszerrel nem lehetett volna a mechanika csodálatos eredményeit elérni, éppúgy nem lehet esztétikai szempontokat az építészetbe belekeverni. A legpraktikusabb épület a legszebb, ha egy ház csúnya az azt jelenti, hogy az építés nem jól oldotta meg a konstrukció problémáit. Lehetetlen lenne például egy bizonyos kaput kétételesen jól megépíteni, csak az egyik megoldás lehet jó, mert minden tárgyat körülhatárolnak az elve adott szükségességek és körülmények, amilyen mértékben ezek változnak, változik a megoldás módja is. A „formák egyhangúságáról és szerénységéről” szóló vád teljesen alaptalan, hiszen minden speciális épületek, munkásházának, mozgólépcsőszínházaknak, áruházaknak, min-helynek megvan a maga differenciálódott, szükségessérei és organikus formája.

Egy pohár ideális alakját a célszerű kiürítés, kémiai és matematikai számítások eredménye határozza meg és az esztétikai akarathoz semmi köze. Ha azonban úgy bánnak vele, mint a házakkal és homi esztétikai hivatással ruhazzák fel, sánta lesz és pupos; majdnem pohár és majdnem szobor. Hát van valami értelme az ilyen körülhatárolásnak, mikor tökéletesen is kaphatunk?

Es még sokkal mélyebb okunk is van, ami miatt olyan kedvesek nekünk a gépek. Erejükkel, munkáinkkal, pozitív létezésükkel ismeretlen szépséget is ébresztettek fel bennünk és esztétikai begagadó képességünket új elemekkel gazdagították; mai szépségükre igyekeztek, anyag és szellemi életünk közötti kapcsolat megteremtéséhez. Igazán érzék érzékelniük kell lenniük, hogy egy „pörnyözvény, egy hidvível, egy teleszkóp vagy egy hegyeresz sántó szépséget letagadjuk. Nem rendeznek ugyan pazar krasznakat a plasztikai lehetőségeiből, de megmutatják belső erejükből kiforrallódott formai értelmüket. A külső forma az

organikumok epidermisze. A természet apriorian tervezte az orr és a fül meglevő formáját, a szervek külső alakja az emberi organizmus belső szükségsszerűségéből alakult ki. Feltételezhetjük tehát, hogy egy új szükségsszerűség okvetlenül magával hozná egy új szerv létrejöttét vagy egy régi szerv olyan irányú megváltozását, hogy az egy új szükségletnek megfelelően funkcionál-hasson.

Bizony Fernand Léger a gép nem játékszer; csodálatos ember-voltunk szorgalmas munkáját és konstruáló akaratainkat bizonyítja, minden legkisebb eredményért meg kell dolgoznunk.

A gépészműnök sokkal büszkébb, mint az építész, nem igyekszik munkájával olyan miniatúrasi csinálni, ami esztétikai igazságtalansággal is gyönyörködtetne.

Az amit világ általában „architektúrának” neveztek, soha nem volt művészet. A görögtemplonok, a katedrálisok... Egynehány épület talán sikerült szobrászati alkotás lennie, ha a redük aggagott szobrokat a falaktól külön lehetne választani és tisztán plasztikai, esztétikus felfogáshoz nem lenne az ég felé nyúló ívek váltalásos céltalansága is hozzákeverve. De ha a templonokat értékeszt alkotásoknak, tömegek gyűlekező hevének fogjuk fel akkor elsősorban a hajók magasságára döbcent meg, ami a vallásos okoskodásnak megfelelő gyakorlati tévedés. A katedrálisok küölömben, mint racionális konstrukciók ropant ingyenesen redukált tá-meg a boltozat problémáját; a teló a manuálisra kérgensúlyo-masztopilerekkel legeg és a pontos számításokkal kérgensúlyo-zott anyagok (tőnegyűzők) képest megtehető nagy tért denek be.

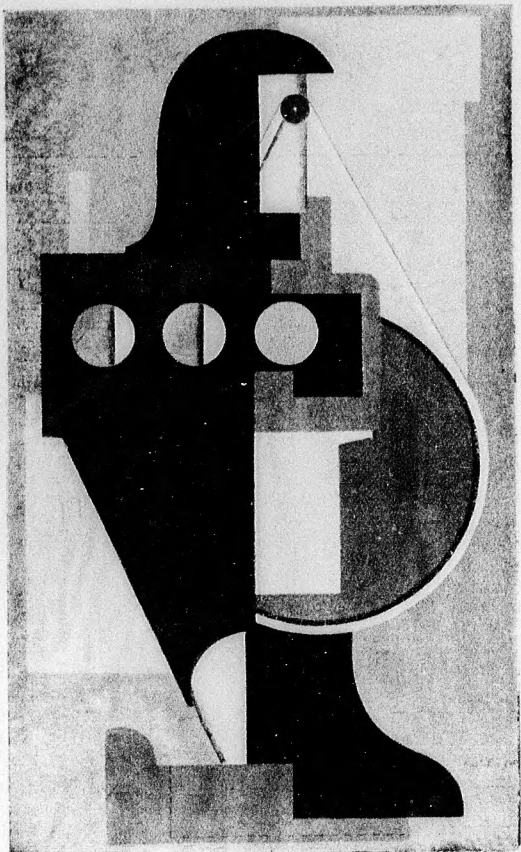
Es a Parthenon... Zseniális felállvány, de mint szobrászati alkotás: tökéletes és mint építészeti alkotás: tökéletes. A praktikust feláldozták benne a szépet és a szépet a praktikusért. A görög építész is azt hitte, hogy így fogja „előre” tenni a szobrokat.

Egy szobor-konstrukció, akár kicsi, akár nagy, erős hatást gyakorolhat ránk, de ha logikusan van megkonstruálva nem lehet látni benne és semmi esetre sem lehet „lakás-gépezetnek” tekinteni. A szobrászati és építészeti alkotás két egymástól külön-választott szükségletet elégít ki és egymástól különválasztott tör-vényeknek van alája vetve. Az építések ezt a két lehetőséget szerettek volna összehoztatni, de „két szék között a földre estek”. Bizonyos, hogy idővel a házak is elfognak érezni a kötelesség-nek arra a fokára, ahol ma néhány gépezetük áll, mint ahogy az emberi testnek nagy hasznára vána, ha saját akaratum szerint szabadon alakíthatók és az életfunkciókkal, például a szűléssel és haldoklással járó nehézségeket és nagy fájdalmakat sikerülne kiküszöbölniük. Ez meg talán paradoxonnak látszik, de a sebeszet már komolyan dolgozik ebben az irányban.

Hagyjunk minden organizmust szabadon fejlődni és ezzel olyan élő szervezetté tesszük, amelyek minden kis része közre-működik az egész funkciójában, amely értelmünk elón világosan áll feltárva és meghajlik tökéletesítő akaratumk elón.

A szépség — mint magában álló dolod — nem létezik. Léte-nek a szépség törvényei és vannak szép tárgyak. Valamely dolog szépsége nem más, mint belső összefüggés a tárgy természeté és az emberi alkotó-akarattal között.

Ford.: Erg Agoston

WILLY
BAUMEISTER

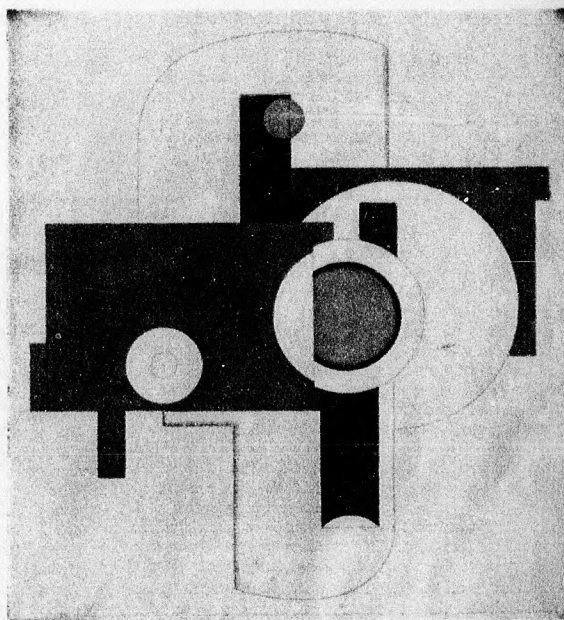
9

áldozni
szélpályán zuhogó virradat
Ó FÖLGVUJTOTT VIZEK
MEGGYIKOLT NYUGVOPONTOK
évek és fölmetszett felhők nedvét
szívom
gyüfölet fojt kisdedeket
időfog marcangol napokat
szétrakott mennyei mezőkön
kukac rág
néma mozdulattal
árcomban súlyos multtal
magamhoz szoritom
a megszett büntelen
rögöt

Glauber Henrik

W
I
L
L
Y

B
A
U
M
E
I
S
T
E
R

5 2 A W H I D M I

F. T. MARINETTI

Ausbruchstriebe Revolutionen sprechen zuerst in der Tagespolitik zu den großen Massen und realisieren sich im Sturmhauf gegen die bestehende Wirtschaftsordnung, die durch sie desorganisiert und in ein neues System gezwungen wird, zu einer allen latibaren Aktion. Aus dieser letzten und scheinbar restlosen Wahrheit folgt der bekannte Schematismus der doktrinarischen Revolutionäre, die Unterscheidung eines Unter- und Oberbaues im sozialen Leben. Nur vergessen diese Denker und Agitatoren, daß, ebenso wie der einzelne Mensch nicht einen gesonderten Körper und eine gesonderte Seele hat, auch das Leben der Gesellschaft als Ganzes keine gesonderten wirtschaftlichen oder kulturellen Faktoren enthält. Was vorhanden ist, ist der Mensch, die Gesellschaft, die ganze kosmische Welt. Das Leben als Ganzes ist eine dialektische Einheit, und der Zusammenhang der Dinge stellt ein unzerstörbares Gesetz dar. Es kann keinem Zweifel unterliegen, daß der Mensch, dessen wirtschaftliche Lage schlecht ist, dadurch auch in seinen Kulturfähigkeiten gelähmt wird und umgekehrt, der Mensch mit verkrüppelter Kulturpotenz auch in seinem wirtschaftlichen Leben verkrüppelter, ja selbst anspruchloser ist. Fühlt sich also ein Neuerer, ob Künstler, Politiker, Techniker, Philosoph, oder Fachmann der Ökonomie wirklich umstände, den uns bekannten Tatsachen und Gegenständen der Welt ein Plus hinzuzufügen, so muß er ein für die Äußerungen aller Lebensgebiete empfängliches, organisatorisches und diktatorisches Individuum sein. Ein solches nenne ich kollektives Individuum. Es stellt nicht nur ein für sich vorhandenes und auf sich selbst bezogenes Leben, sondern ein in Bewegung nach dem volleren Leben begriffenes Zentrum dar, das sein vollstes Selbst nicht im Abstoßen und Isolieren, sondern in der Anziehung, in der möglichst reichhaltigen Einheit auslebt. Sehen wir uns in unserer Epoche der Weltrevolution um, so begegnen wir bis auf den einzigen Lein, den unbarmherzigen Zerstörer und willensfesten Organisator, kaum einer bedeutenden Persönlichkeit, die als kollektives Individuum im obigen Sinne bezeichnet werden könnte. In den gesellschaftlichen Kämpfen, ebenso wie auf künstlerischem Gebiete, fehlt es nicht an Schwungkraft und groben Entschlüssen, wohl aber an mit der Lebendigkeit harmonisierenden und in sich ausbalancierten Kräften. Wir wissen heute bereits, daß eine Revolution nicht als Ziel, sondern als Folge des Dranges nach neuem Gleichgewicht geboren wird. Revolutionen werden nicht durch die von ihnen unzertrennbare Destruktion, sondern durch die von ihnen in den Vordergrund geschobenen neuen Konstruktionen gerechtfertigt.

Die Kunst zerfällt sich heute in demselben Maße wie die Wirtschaftspolitik zwischen den zwei Extremen des Lebens, De-

struktion und Konstruktion. Und wenn wir etwas nicht nur in seiner technischen Methode oder seiner individuellen Außergewöhnlichkeit kennzeichnen wollen, müssen wir sein Verhältnis zu diesen zwei Endpunkten als einen alles übrige enthaltenden Zustand aufzeigen.

Zweifellos ist F. T. Marinetti, der Italiener, der Futurist, der Künstler, einer der bemerkenswertesten Repräsentanten unseres Zeitalters.

Das erste Symptom der jetzigen Revolutionsperiode war das Auftreten der italienischen futuristischen Künstler. Uns ist es erklärlich, daß dies gerade in Italien, dem Vaterland der Arkaden und Lagunen, geschehen mußte, wo die hierarchische Kultur des Feudalismus sich klassifiziert hatte. Das zaristische Rußland drängte die bisher größte politische und wirtschaftliche Revolution an die Oberfläche, und das an Kunsttraditionen und noch immer vorhandenen Kunstwerken so reiche Italien rief die neue Kunst richtiger gesagt, die unbarmherzige Verneinung der Kunst des Gestern ins Leben. Heute ist es uns bereits klar, daß das Auftreten der Futuristen nicht die Zukunft, sondern die sich gegen die Vergangenheit auflehrende, in ihren Zielen noch unentschlossene, aber um jeden Preis leben wollende Gegenwart bedeutete und heute noch bedeutet. Nach der Selbstenigmisankel des Impressionismus leiteten sie eine aktive Ablehnung der leergewordenen Formen und der Schlagworte der Schulen ein. Marinetti erschien als ein Bakunin der Kunst auf der Tribüne. „Man muß die Museen niederreißen, die Bibliotheken in Brand stecken“ – verkündete er die neuen Wahlsprüche der von Traditionen und Schablönen befreiten Kraft, im Künstler und Organisator offenbarte sich die grenzenlose Unzufriedenheit, und in einigen Jahren war die ganze Welt gezwungen, vom Futurismus Kenntnis zu nehmen. Außer einigen fanatischen Suchern neuer Wege wendete sich alles gegen ihn. Daß diese Bewegung zeitgemäß war und daß sie in Marinetti ihren Repräsentanten fand, ist kaum zu bezweifeln. Aber wie alle Neuerer, mußte auch Marinetti im Kampfe gegen die Vergangenheit aufgegeben werden. Gerade deshalb konnte der Weg den er bis nun gegangen war, nicht der gerade Weg zum Morgen bleiben. Er wird von Zickzacks und unlogischen großen Abstechern unterbrochen. Und wollten wir heute die Bilanz aus Marinettis Tätigkeit ziehen, müßten wir uns mit einem größtenteils negativen Ergebnis begnügen. Er ist nicht der neue Schöpfer, der Stifter des neuen Reiches, sondern der titanische Befreier. Er öffnete die Tore, weil er nicht länger im Schatten der bürgerlichen Ordnung und des ästhetischen Schönen verkümmern wollte, allein er verirrt sich im freien Raum, und anstatt die Elemente der Welt mit plastischem Bewußtsein formen zu können, war er es, der von Zeit zu Zeit von den äußeren Ereignissen der Welt, von Mechanik und Technik ja, selbst vom größten Feind jeder bewußten Revolution, vom Kriege geförmt wurde. So konnte es geschehen, daß der Futurismus, wiewohl er dem Namen nach auch von anderen Ländern übernommen wurde, im tiefsten Grunde italienisch blieb, und so beruht, ja berichtigt Marinettis Namen auch geworden ist, vermag er dennoch kein vorwärtsführendes Programm zu bedeuten. Marinetti ist ein ermüdetlicher Gegner der Romantiker der Vergangenheit, zugleich aber wurde er zum Romantiker der Zukunft sowie des freien, vibrierenden und auf-

blitzenden Ideals. Monumentale Außerlichkeiten rühren, inspirieren ihn, finden ihn anschlussbereit. Er stellt nicht einmal den Versuch an, die Ereignisse in das eigene Zentrum aufzunehmen und sie in seinen eigenen Dienst zu stellen. Er setzt sich auf die beweglichen Wellen, läßt sich vom Strome tragen und schreit und singt mit gesteigerter Leidenschaft, und meistens unartikuliert, wie das die ein der Zugehörigkeit zur Masse unfähiges und das neue Gesetz noch nicht vertretendes Individuum tun kann und muß. Ich stelle das von Marinetti keineswegs mißbilligend oder gar verächtlich fest. Es ist einfach eine Tatsache und historische Notwendigkeit. Er, die zur Betreibung von den klassischen Traditionen stürmende junge Energie, konnte bei dem Trotz und der fanatischen Tatkraft, die ihm erfüllte, den nur zu realen Grund und Zweck des Krieges ebensowenig erkennen, als die reaktionären politischen Tendenzen, die der Faschismus birgt. Er wird vom Schein immer wieder zur Aktion bewegt und von der realen Wirklichkeit immer wieder enttäuscht. Nirgends gelang es ihm, das zu erreichen, was einmal erreicht, seine heimtücklich und brüderlos gebliebenen Gefühle zur Ruhe gebracht hätte. Es erübrigt sich nur noch die Frage, ob Marinetti aus diesen ständigen Enttäuschungen die letzten Konsequenzen zog. Er tat es nicht. Er segelt heute noch auf den freien und farblosen Gewässern des Optimismus. Und kehre er neuerdings der Politik, die ihm um seine Hoffnung betrog, den Rücken, so warf er sich dafür zu hundert Prozent der Kunst in die Arme, ohne zu merken, daß die Kunst an und für sich gleichfalls unrealisierbar ist und dem Künstler, der den Ereignissen der Welt den Rücken kehrt, von vornherein nur Enttäuschungen zu bieten hat. Der Optimismus bedeutet ebensowenig einen revolutionären Standpunkt, wie der Pessimismus einen solchen bedeutete. Nur des Schreiens wegen zu schreien, des Rufens wegen zu rufen aber ist kaum der Mühe wert. Die neuen Richtungen der Kunst, denen die Möglichkeiten unleugbar vom Futurismus, und insbesondere von Marinetti, gewiesen wurden, sind sich dessen bereits vollkommen bewußt. Auch sie fördern nicht mehr die Konstruktion der Überlegung, sondern die freie Kunst des konstruktiven Menschen. Für sie handelt es sich also nicht um ein Künstlertum im Dienste politischer Tendenzen, sondern sie sehen in der Kunst Schaffen. Als Schaffen aber kann selbstredend nur das gelten, was ein Vorbild plusgebender Kraft in konstruktiver Einheit aufrichtet. Und sie wissen, daß ohne Kultusbasis ebensowenig eine gute Politik wie eine gute Kunst abgeschlossen von der Welt zustande kommen kann.

Die Lage ist bemerkenswert:

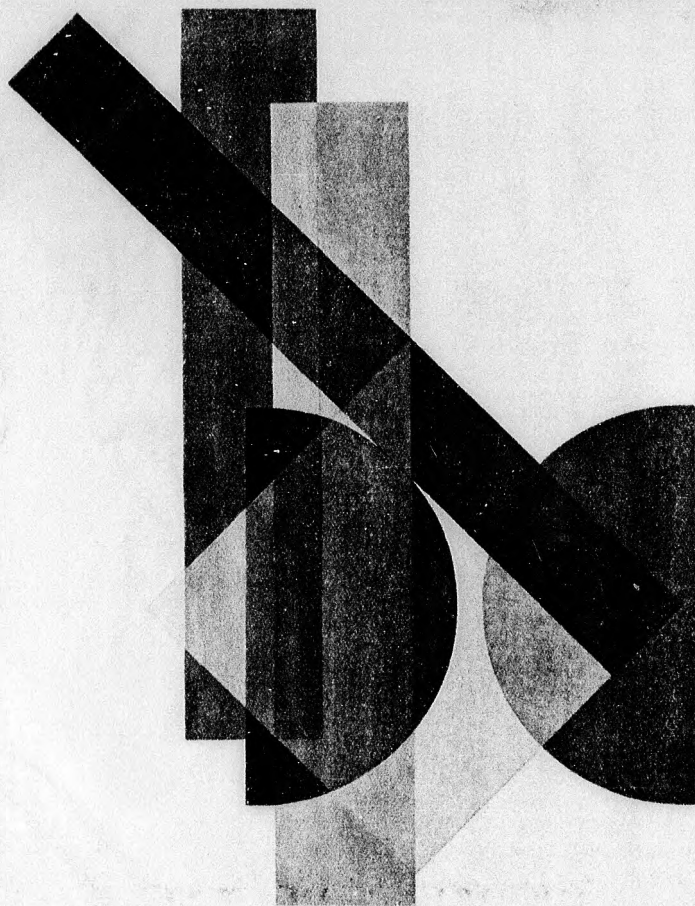
Sie, die Nachfolger, wollen arbeiten, um ruhen zu können, und darum sind sie Anhänger der Geschwindigkeit, der Technik und der ordnungschaffenden sozialen Revolution.

Marinetti, der Vater, ist ein ewiger Ordnungsstörer geblieben, er gab sich der Geschwindigkeit, dem Rhythmus der Technik, dem Schwung der Revolution hin, denn unoperierbar italienisch, wollte er nicht mehr im Schatten von Rom und Venedig ruhen.

Er ist der Mensch, der die Finsternis flieht,
Und der Hahn, der vor dem Licht emporfliegt.

Ludwig Kassák.

MI SZÁMÍK ÉV

MOHOLI-NAGY:
KÖNSTRUKCÓ (1922)

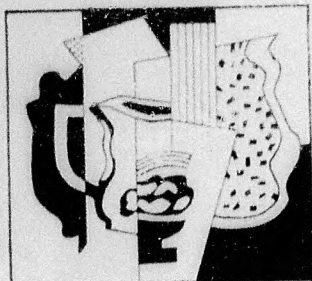
VERS

Huszonyolceves vagyok nős izraelita egy gyermek apja
legfőbb ideje hogy valamely jótékony alapítvánnyal meg-
örökítségem nevémet
ezért elhatároztam hogy magamat vagy legalább is jobb-
karomat a bécsi közkórháznak adományozom
ez egy vérmérgezés alkalmából jutott eszembe a minap

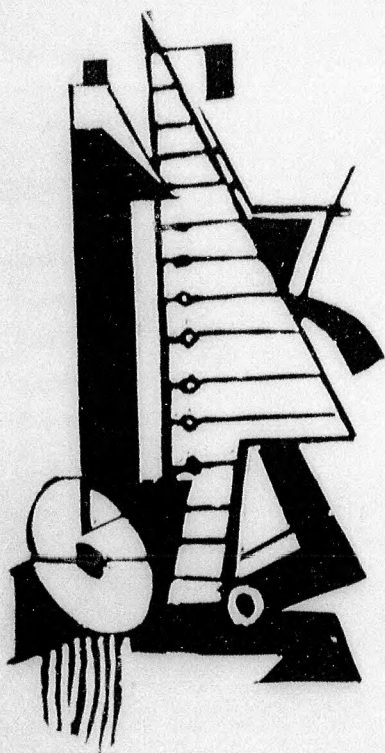
a kórházba utaztomban úgy reszkettem hogy csak az ope-
rációs asztalnál jobban
azóta beszéljen nekem valaki altruizmusról és a közös-
ségért való aggodásról
ez volt az első számú tapasztalatom
a második már műtői beavatkozás volt jobbkarom auto-
nomiájába
ezt az élményt már csak az ágyon gondolhattam végig

szép fehér terebben találtam magam sinbe tett jobbkarral
a szomszédomnak két vonat szorította össze a gegéjét
ez is baj ezelőtt negyvenegyes gallerokat viselt mostmár
kilökheti őket
az orvos centiméterrel állapította meg a bőségváltozást
ha most nekem ajándékozhatná a jobbkarját epügy örül-
nék neki mint ő az én nyeldekölömnek
ez nyilván rendben volt különben nem rendelt volna az
orvos alkoholt ellenmeregkép
a hőmérő nyugtalanító számokat jelezett de nem törődtem
vele csunyan leittam magam és az apolónók nagy
fehér köröket irtak le előttem
a csipeszek jazz-bandzenét csörömpöltek kezükben
beszedeket intéztem hozzájuk és elejtetnek vélt jobbka-
romhoz
egy háromszögletű ember lépett az ágyhoz és leigazol-
tatott
itónak hazudtam magam erre nagyon kinevetett és meg-
kérdezte mivel irok
az az egy igaz hogy a magasugrás világbajnokának mind
a két lába meg van
azért mégis kegyetlenség volt tőlem a háromszögletű ki-
ereszteni az ágyam mellé
egy nagy sohajtással mindenestül visszazippantottam
magamba
időnként hasznos hogy minden oda tér vissza ahonnan
jött ő titkos barlang mélye akkor vert meg az isten
mikor először kinyújtottam egyenesre
valaki aki egyszer szintén én voltam fennhangon szavalni
kezdett a tudómból
kár hogy egy szavát sem értettem és gyorsirókról nem
gondoskodott az igazgatóság
miért nem beteg mindig az ember ha már nem tud mindig
egészséges lenni
az átellenes ágyban egy villamosbaleset áldozatának ké-
szítettek a helyet
maga sem tudta mi baja sajnós én sem foglalkozhattam
vele mert időközben elaludtam
mindent rábiztam a nővekre a jóistenre akiről gyermek-
koromban jó véleményem volt
az emberrel semmi sem történhetik ha maga akar tenni
valamit
másnap már éreztem hogy nem lesz különösebb baj
a jobbkarom kezdett hozzám tartozni és újra megkiván-
tam a cigarettát élet élet kiáltottam lelkesen de
minden meggyőződés nélkül
mindazonáltal már nagyon haragudtam a beteűekre mert
megesküdtem volna hogy csak szimulálnak
hogy lekhetik valaki itt mikor odakünn járnak a villa-
mosok
harmadnap undorral kértem a ruháimat és a fogkefémel
már odakünn voltam mikor még benn húztam a nadrá-
gomat
a töltőtkaosztja mindenütt jó de legiobb otthon
meghalni nem nehéz de van akinek nincs tehetsége a
könnyű dolgozókhoz

Gaspár Endre

H. STAZEWSKI

MARCEL JANCO

FRANCIA

Hajnal

Arthur Rimbaud

Megesőköltam a hasadó nyári hajnalt.

A házak homlokán már semmi sem mozdult, halott volt a víz. Az árnyékok csapata még az erdő útjain bolygott; ragyogó kövek néztek és hangtalanul kinyitlak a szárnyak.

Az volt az első kaland, hogy az eperrel és sápadt tüskével benőtt uton egy virág megmondta nekem a nevét.

Nevettem a kőcos vizesést a jegenyék mögött; az ezüstös csucson megismertem az istennőt.

Aztán egyenként fölemeltem a fátylakat. Lengő karjaim. A mezőn át rikoltva kiáltottam utána. A városban tetők és tornyok közt menekült és futva, mind egy koldus, a köves partokon kergettem őt.

Az ut végén egy babérerdő mellett megfogtam őszszekuszáló fátylaiban, s egy pillanatra éreztem kimondhatatlan testét. Az erdő mélyén lehullt a hajnal és a gyermek.

Mikor fölébredtem, dél volt.

Ford.: Szegi Pál

Vers

Max Jakob

Az erődítések fehérebbek és távolabb vannak. Nem lehet megkülönböztetni a kapukat. Ez az óra, hogy halott fiúkra gondoljak. Elválni, újracházasodni, özvegy vagyok, szálló gondolat. Ó elmosódó arcu első asszonyom! szöke volt és hű azokhoz, kik nem szenvednek soha.

Ó angyali arcu gyerek: halot gyerek. A temetés napjára gondoltok. A temetőkereső mögöt mentek a bűnök, mik mellett érintetek, mik homlokán ültek, mik combjait verték, a lábait. Voltak még félkezűek, sánták, mankón járó vénék és vakok.

Sirassatok meghalt asszonyaitokat! sirassatok a szép halott gyereket, hevesebb fátylalommal siratnátok őket, ha a menet nem vitte volna magával a temetőbe a Notre-Dame ereszenek csatorna-ördögét is.

Ford.: Szegi Pál

Ember a csillagok között

Pierre Reverdy

Minden kézben egy lámpa. Csillagok láncából egy szem. A reggel kék ablakai, lakozott tetők, és mélyre, mélyre leszálló lépcső. Mert a fal és az ember között itt

van a tenger és a szétnyitott ég, mi megállítja a zajt. Ime a hullámokat átvágó fehér hajó és a napnak széleket elosztó szárnya.

De mindezekelőtt a túskezagattá homlok, a szív miből lángok szakadnak, s a könnyező szemek. A tekintet megzörgeti az eget, s a felnyitó ajtón túl halott formák keverődnek az utakon, miket egy fényes ujj rajzolt. Becsukott kert fái a racsok felett — világító tornyok a tengerpartján — a nyitott kapu csörgő szárnya a lathatáron, fáradt elszálló napfény — árnyékok lépegetnek — emberek — s felborul cillagok itakart arca.

Ford.: Szegi Pál

Szerelmem szivében

Paul Eluard

Egy szép madár mutatja nekem a fényt
Szemeiben látni tisztán,
Égy fagyöngy virágja énnekel
A nap közelében.

Az éneklő állatok szemei
Haragjuk vagy bánatuk éneket
Nem engedik, hogy elhagyjam ezi az ágyat.

Igy mulik el az élet.

Kegyetlen országokban a hajnal
Ugy tűnik mint a feledés
És hogy hajnalban egy remegő asszony elalszik
Elől a feje, fényesen lehull.

Csillagrendszerek.

Ismeritek fejének alakját.

Ét elsötétül minden,
Feljes lesz a táj, az arcokon a vér
Tömegek fogynak s fojynak szívemen át
Almaimmal.

De ki is akarna még a szívemet?

Sosem álmodtam ilyen szép éjszakáról
A kert asszonyai csókkal jönnek felém,
Az ég támaszai, a mozdulatlan fák
Árnyékokat ölelnek, sőtét támaszaikat.

ANTOLÓGIA

Egy szápadt szívű asszony
Ruhájába rejté az éjt
Csöndes mellem
A szerelem föltakarta az éjt.

Hogyan találjuk meg az örömet mely mindenre szól?
Inkább eltörölni mindent
Az ember, a mozdulatok,
Az áldozatok és a hódítások embere
Alszik. Alszik. Alszik.
Letörli sóhajaivát a halvány, láthatatlan éjtel.

Nem fázik ő és nem meleg
Börtönéből elszöktek — hogy nagyobb legyen a esönd.
Nem halott — csak alszik.

Mikor elatúdi
Csodálatos volt előtte minden
Szédülten játszott
Nezett
Hallgatott
Utolsó szava:
„Ha újra kezdenénk, nem is keresnénk és találkozni kéne.”

Alszik, alszik, alszik.
Hasztalan emeli föl fejét a hainál,
Ő alszik.

Ford: Illyés Gyula

Esik

Guillaume Apollinaire

Asszonyi hangok esznek mintha emelékezésben is halottak volnának
Ti is esztök életem esodás találkozásai: ő csoppecskék és a felagaskodott felhők nyeríteni kezdenek fülelő városok egy egész világa.
hallgasd hogy esik mialatt a bánat és a góg régi muzsikája sir
hallgasd hogy hullanak a kötelek mik visszatartottak a magasban és a mélyben.

Ford: Illyés Gyula

Tavas a tenger mélyén

Jean Cocteau

A tenger mélyének évszakai vannak. Mint a földön, ott is a tavasz a legszebb. A korall rügyezik és kék vizet lélekeznek tele fűdövel a spongyák. Egy vörös szarverdő az örvény zajára figyel. Nagyon magasról a tenger egéből érkezik. Néha léghajós hull az égbe. Csöndesen hull és legördül a fővényre. Alva alusznak a virágok s néhányan istenhozzádót mondanak. Egykaru halak ülnek rajtuk. Nagy csököket adnak a tengernek. A sok fény és dísz miatt sokszor fotografusnál gondolná magát az ember. A sarokban apró buborékok csokra zizeg. Fölszáll, sós vizre válik.

Ford: Illyés Gyula

A elvakított karaván

Marcel Sauvage

A tevék térdelve várták az órát. Pikkely nélkül a hal, a felhőtlen egen uszik. Alvo homok.

„Egész a paradicsom kapujáig vezettek titeket!” szótározott a tengerszemü mádi.

... Kék kigyók sokáig illatos spirálisokban esavartak az ég sátoara alatt.

A huszadik éjszakán a zarándokok ismeretlen hegyekbe ütköztek, de átlettek a hegyszorosost, hol átszűrődött a csillagok hívogatása. Guny. Előttük a sivatag — örök. Egy távoli dob hangjában csillogott, a homokra szögezett ég.

„Itt van!” kiáltotta a mádi, tisztábban, mint a hó és pillantásai a madarakhoz hasonlóan elvesztek a meztelen horizontban, mint Adámé a teremtés első napjain.

Ford: Illyés Gyula

Gyűlölet

Philippe Soupault

Összegyűltek
Ki hallja apró kiáltásukat nevetésük sárral fröccsent be
Tovább megyek
szurtos szavak gubancolódnak
s az unalom meglojt
Nem távozzhat el senki
Annyi dolgot vonszolnak mögöttük uszik mintha látnák
a tintatartó ásit asztalomon
magányos zaj siklik
a falon
csuszó remények

én kővé változok
Föpülni merre
a lélelem elszáll mint a gőz
A csönd
s egy belopózott levél
felhőket kéne tépni
tovább.

Ford: Szegi Pál

Vers

Francis Picabia

Egy csillag hull a vizre, hullámot ver föl. Az öröm és a bánat csöndes hangok és nem beszélnek a fülinek.
Fekete vagy ragyogó nap.

A bárka mélyén nem tudunk az utról, mit követni kell.
Alagút, visszatérés.

Az elragadtatás aggodalommmá válik a fénylő tűz előtt.

Az ágyak mindég sapadtabbak a halottaknál, az emberek reménytelen ordítózásai ellenére is.

Dada csókot szór a vibe, és a csókja összekapcsolja a vizeket a tüsszel.

Dada Tristan Tzara.

Dada Francis Picabia.

Dada minden, mert a tiszta szellemet szereti, a le-hulló estét, a suhogó leveleket, az egymás karjába szorult szeretőket, kik elveszeitődve isszák a Szerelem és Szépség kettős, örökös forrását.

Ford: Szegi Pál

Tavas

Tristan Tzara

elkeltetni a gyermeket éjtelnek mélyen
a sötét vázában

és a seb

halvány kormeid egy szélrozsa ujjain

menydörgés a tollak között látni

rossz víz folyik az antilop tagjaiból

szenvedni a mélyben megtaláltad már a teheneket és a madarakat?

a szomjuság

kutak lényében lassan mumiává merevedik

a száműzött király

a kertben

elvetni összetört sáskákat ültetni sziveket

melyeket máris átrágták a hangyák sós kód

egy lámpa áthuzza haját az egen

a menekülő szarvas szive alatt drága kövek

villanó fénye és a kiáltások fiatal galyak fekete vegein.

Ford: Illyés Gyula

Kassák Lajosnak

Igy a csipkének himezése

A törött poharakkal játszik
Ha délnyugatra mész, ott is bajaid lesznek a vegyülettel
Könyököd körül a gödrökbe most illesztik be a platina-
rugókat

Gondold el, hogy mindezek csak nevek
Körsmáros utca 28 alatt beiratkozott
Sip, csörgődob, szürénak
Sősősösöső

Elszánt kísérleteket tesz, hogy újra rálépjen a hüvelyk-
ujjára

Cserébe adja a szerencsengyerekeket
De a pácolt arcuak fala athághatatlan
A szénsárga arcuak fala athághatatlan
Mindenki ideéz: ne jart a lábodon

Az angyalok felszólitatták, hogy zenéljenek
Hivatalos sürgöny: a kukorsíkok jönnek már elfedni
Kezemen hajakból erdő nőtt, feküdjél bele
A szőnyeg szélesebb, vagy sötétebb lehet: fekelte!

Ez a csipkének himezése.

Nádass József

Vers

(Simon Jolán-nak)

Napfordulón elpihennek bennünk a látomások
nyomjuk a sorokat és azok küllőikkel szántanak fölöttünk
este lábrakapnak a falak és heborítják az egyedülalvót
az utcán fenyőfűst énekel

már alig ismerek gyerekkori pajtásaimra az egyik most
tisztos családapa

vitorlák alatt sétálgatok
és azt is gondolom néha hogy már semmi sem segít
rajtam

de máskor színes pantlikák és fiatal lányok vannak nálam
és szeretek lutyóreszni

egész mélyen kezdeném a haranggyűjtést
szeretőmet harmatfűnek hívják

az orgonaszivű aszony kenyeret dagaszt társa galambot
étel

fekete haja alatt rigófiókák ebredeznak
tejet ad nekünk és olyankor meleg erdők röpködnek kö-
rülöttünk

bátunkra nyárszikrák dagadtak mi vándorolunk alattuk
kivilágított csontokkal vándorolunk

utánunk csak elveszített szomszédaink hangja lebeg.

Vajda Sándor

A szelid orrszarvu

Pa-lo-thien (Kína)

A szelid orrszarvu, a szelid orrszarvu, az eget megfor-
ditó!

A csillagok felé pillant, megijed az embertől,
Szarva van és megijed a tyukoktól

A tenger fia hallották az ég fénylő fiairól

Az orrszarvut hajtották, postára szálltak,

Utjuk hosszú volt: tízezer li.

Végre a fény nagy palotája elé érkeztek,

Vidáman kiáltottak, meghajoltak, táncoltak, dicsőítették a
császárt.

Öt évig szelidítették, apolták,

Mielőtt elajándékozták — csak fáradtsággal lehetett ezt
hafféle

Tolmácson keresztül kitalálni. A Magasságos nagyon
örült:

Emberék és négylábuk jöttek hozzá messziről.

A barbár hivatalépületből az orrszarvu az állatkertbe
lépet.

Dragaköfűvel etették,

Aranyláncokat adtak neki szülőföld helyett,

A tenger madarai nem ismerék a harangok és dobok
zenéjét.

A tó halai folyamhoz és tavakhoz kötötték szívüket.

A szelid orrszarvu hazaja a forró dél.

Osszel nincs fehér harmat, tele nem ismer havat,

A Parancsoló kapujának mélyébe esett,

Keserves hidegek hónapjába.

Jeget ivott, jégesőn hevert, fáradtságtól görbén és bénán.
Fagy sebesítette meg a szarvcsonthait, páncél és pikkelyek
összecsugorodtak.

A szelid orrszarvu meghalt, a barbárok gyerekei kiabáltak,
Lesütött arccal hátszor hajoltak meg a kapu előtt.

Az udvart kérték, engedjék őket haza, élve akartak haza.

Megdermesztette őket a félelem, hogy meghalnak a fagytól,
Mint a szelid orrszarvu.

A Parancsoló nem hallott, nem látott: néhai Te-tsung
császár

Élve küldte vissza a szelid elefántokat

Szülőföldjükre, szabadon a forró Lin-yibe.

A Parancsoló nem hallott, nem látott, a szelid orrszarvu
Meghalt a fagytól, a barbárok gyerekei sirtak.

Panaszkodom, sírok: a Parancsoló más, mint Te-tsung
császár.

Az elefántok éltek, az orrszarvu meghalt, Ki fog erről
beszélni.

Ford: Reiter Robert

A FA LEVELE édes volt s én elfelejtetem a rétek fűzes
villámvilágát mikor a számba vettem

szegény építész

sóhaja fölött hegedük és piros lámpionok reszkettek

a völgybe már leröpültek a színes fákllyak

itt-ott madarak láthatatlan köteleken bucsuzkodtak az
élettől

ó te megszámlálhatatlan bizonyosság és illat

felélhetetlen tisztaság az éneklő partokon

hol hiánytalanul mennek fiúk és lányok az elfőződő idő
irányába

kibontot esőcsep hol a fájdalom barlangjai mélyülnek
tudományok és szomorúságok lélekzetvétele mely feloldja
az ólmot

ablakainkban

átszűrő tüzek és jelzótáblák

a hegy tulajdonképpen a világosság atlátszó életéből s a
mélységekből támadt

fölötte együgyű keresztelenek vergődnek lelkeink.

Tamás Aladár

BÁBSZINHÁZ

Forradalom a színpad deszkáin? Nem a deszkákon alakítandó
forradalomról van szó, hanem a deszkákon való alakítás forra-
dalmáról.

Forradalom, bárhol lépjen is fel, hajtoszerként szerepel ama
társadalom számára, amelyet a társadalom képez. Ezt a szert a kapita-
lizmus emberének „eldologiasodás”-nak nevezett betegsége ellen
alkalmazzák. Ahol új művészek mondjamivalója van, ott az a
forradalmi gondolat szolgálatában áll. Milliós lazus nyelv igyek-
szik a szörnyeteget néven nevezni, hogy így trónjáról lerántsa.
Ez a szörnyeteg több, mint klasszikusan vastagsőrű. Mi most
formát akarunk neki adni, hogy elvonulathassuk előtte seregün-
ket, amelyek szembe nézve vele a végsőkig felháborodjanak. Az
eldologiasodás szörnyetege számára megtaláltuk a formát, ez a
tárgy.

A tárgy, mint színész, ez az új figura. Nem arról van szó,
hogy czzel az új figurával az embernek konkurenciát csináljunk
a színpadon. Ellenkezőleg, mást akar ez a figura. A figura nehéz-
kes dolog, korlátozott mozgásai vannak beteljesítője anyagának
összes tulajdonságai, amelyek tából, badogból, vagy szövorből
vannak, abszolút biztonságú világmezeje van, a legesélyesebb kéte-
lyei símesnek önmagával szemben, nincs ellentéző pszichéje, ellen-
kezőleg egészen a színpadra áll ellőtünk, és e tekintetben
mindenképpen megfelel ama követelményeknek, amelyeket a „jó
társaság” állít fel; nincs szabad erkölcsi akarata s nincs istene
sem... tehát csupa olyan természetű elem, amely alkalmatlaná
teszi őt arra, hogy a jó öreg színházak színészeivel versenyre
keljen...

Az új figura örül emberformájának és helyet követel a jó
társaságban, amelynek ideálja ez elembertelenedésben keresendő.
A figura már nem túri, hogy lenézzék, hanem vidáman kezd

ugyanígy; egyelőre a „szatirikus” (ha a kifejezés (bálo) kanta felett). Tudomásom szerint a gondolat első megfogója Cocteau volt; atakjaink már eldologiasodott atakítást ír elő: a „Methusalem” felixe (száj helyett réz szöcsövei hord, orr helyett telefonkagylót, szemek helyett két darab ónnárkást, agyvelő és katar helyett írógepet, alólott antennákat, amelyek mindenkor szikráznak, ha beszél). Így szereli fel a modern szatirikus embert. A bamba robban. Az automata emberré lesz az ember anomáliáca. A figura vezet a radikális színházi irányt.

Hiszen biztos, hogy a színpadon történik valami. Az érzelem már nem bűvés és megvetett szentimentalizmussá lesz, a marionett radikálisabb, az érzelmet nevesítés tarca-szá fordítja ki, tisztán létezésé állnak. A színész kifejező eszközei nem tetszenek többé a színpadon, segítségül ajánlják a test fokozott kifejező-

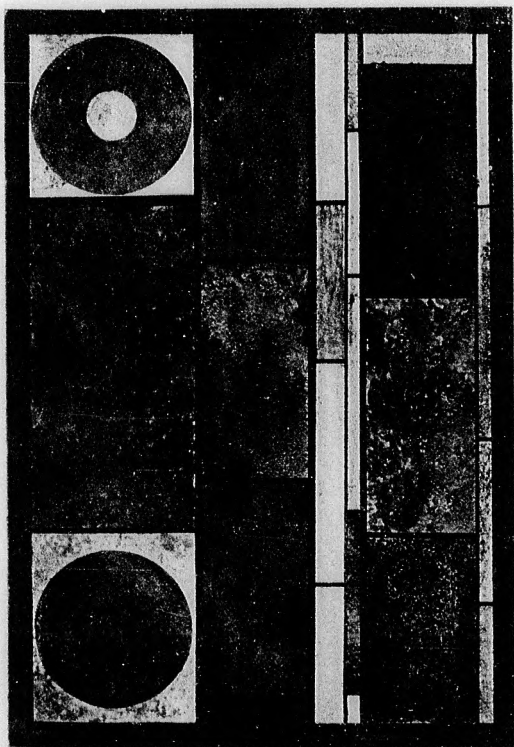
eszközeit... viszont a bábu a bajt az üstökén ragadja, mikor kijelenti, hogy nekünk az ember kifejezése egyáltalán nem tetszik. (Forradalom bizonyosan nem az emberföltött öröm). A nagy színházi színpadok se tetszenek. Tulságosan naturalisztikusak akármiyenek is legyenek. Mivel azonban az emberrel rokon... ez t. i. a színpadon színi naturalisztikus és nem természetes (mert az ő természete a dologi) egyszerű protekciója van és nem könnyen lehet elítélváltani és ha már igen, akkor sem nyertünk sokat.

A bábu ebben az értelemben, az ember gondolata az ember-ről. A színész azonban... ha célját eléri emberi gondolatot ad az emberben. Ezzel azt akarom mondani, hogy azzel a báb-játékkal egy tökéletesen újfajta művészetnek kell jelentkeznie, amely művészetnek a „színházal” semmiféle közössége nem lesz.

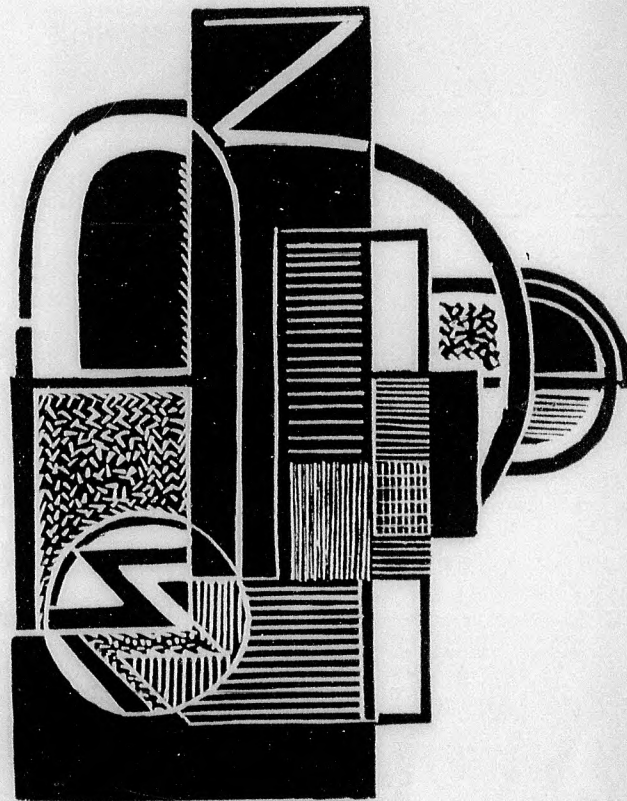
O benne csupán csak az ember felháborodása játszódik le saját fajtája felett — ez teljesen forradalmi művészet. A bábu, az ember gondolata az emberrel... halljad és neves. ... egy fajta emberföltött emberré lesz. Ez az emberfej az eldologiasodott ember kiirtását követeli, mert az nem érkezt el oda, ami felé igyekezett és ami a bábu: mozgó anyag.

Hogy ez a művészet mulattató lesz? Nem, ezt nem hisszük annyira mint, ahogy igaz lesz. Es ez már valami. Az ember álarcát letépjük; ez ellen védekezni fog — ez világos. Sokáig azonban nem lesz sikere... mert a bábu mögött, amely csak egy jelensége lesz a művészet forradalmi szakának, az új ember áll, akéért egyedül, vívódik, ez a harc, amely harcban a bábuk a katonák (és nem a katonák a bábuk).

E. K. Maenner.

T. ZARNOWER

H. MAXY

ERKLÄRUNGEN

Wir erheben die beiden Zuschriften, welche wir um so bereitwilliger veröffentlicht, als wir uns mit deren Standpunkten vollkommen solidarisch fühlen.

I.
LEITER und Meister des Staatlichen Bauhauses in Weimar — gezwungen durch die Haltung der thüringischen Regierung — der Öffentlichkeit zur Kenntnis, daß sie das aus ihrer Initiative und Überzeugung entstandene Bauhaus mit Ablauf ihrer Verträge vom 1. April 1925 ab für aufgelöst erklären.

Wir klagen die thüringische Regierung an, es zugelassen und begünstigt zu haben, daß die sachliche und stets unparteiische Kulturarbeit des Bauhauses durch parteipolitische Machenschaften zerstört wird, und dies zu dem Augenblick, als die wesentlichen Grundlagen zur Errichtung einer Bauhaus-Ges. m. b. H., die den Staat vom Hauptteil der finanziellen Lasten befreien sollte, von der Privatindustrie präsentiert wurden (Mk. 121.000 Beteiligungen und Kredite waren bereits gezeichnet).

Auf Grund dieses Gesellschaftsplanes ermächtigte der Haushaltsausschuß des thüringischen Landtages am 16. November 1924 die Regierung, die angebotenen Verhandlungen wegen Gründung einer Gesellschaft zwecks Aufrechterhaltung und Ausbau des Produktivbetriebes des Bauhauses weiterzuführen. Trotzdem wurde die Leitung des Bauhauses, die bei der Regierung auf Entscheidung drängte, mit immer neuen Forderungen an Garantien für die G. m. b. H. hingehalten, ohne daß als elementare Voraussetzung für weitere Verhandlungen die Zurücknahme der Vertragskündigungen erfolgt wäre.

Diese waren dem Leiter und sämtlichen Meistern Ende September 1924 als ausdrückliche Vorbeugungsmaßnahme bis zur Entscheidung der Landtagsvertretung, die am 16. November 1924 erfolgte, zugegangen.

Am 13. Dezember v. J. entsandte auch der Vorstand des mitteldeutschen Industrieverbandes — nach einer Besichtigung

des Bauhauses — zu dem Staatsminister für Volksbildung drei seiner Präsidiumsmitglieder, die im Namen des Verbandes zur den Fortbestand des Bauhauses nachdrücklich eintraten und eine sofortige Zurücknahme der Kündigungen beantragten. Der Minister forderte eine schriftliche Formulierung dieser Anträge, die aber durch Proteste einzelner Mitglieder des Verbandes über den vorgesehene Termin hinaus aufgeschoben wurde.

Im Zusammenhang mit der Staatsministeriumsitzung am 23. Dezember erfolgte dann eine Führung des gesamten Staatsministeriums durch das Bauhaus.

Die Bauhausleitung hatte tags vorher schriftlich im Namen aller Meister endliche Entscheidung über das Schicksal des Instituts und über die Verträge der Meister gefordert. Als der Leiter des Bauhauses am Schluß der Besichtigung diese Forderung mündlich wiederholte, wurde die Absicht der Regierung durch eine Erklärung des Ministers für Volksbildung, Leuthauser, offenkundig.

Während er von der Leitung zunächst Beibringung weiterer Garantien „auf Jahre hinaus“ forderte, teilte er im Widerspruch dazu mit, daß er im günstigsten Falle Verträge höchstens mit halbjähriger Kündigungsfrist abschließen würde.

Da die Gründung der geplanten Bauhaus-Ges. m. b. H. bei einer so kurzen Vertragszeit für die verantwortlichen Personen illusorisch wird, brechen wir die unwürdige Behandlung der Bauhausangelegenheit durch diese Veröffentlichung ab.

Ob das Bauhaus an anderer Stelle seine Arbeit fortsetzen wird, läßt sich zurzeit noch nicht übersehen.

Gez. Walter Gropius, Lyonel Feininger, Wassily Kandinsky, Paul Klee, Gerhard Marcks, Adolf Meyer, László Moholy-Nagy, Georg Muche,

Oskar Schlemmer.

II.

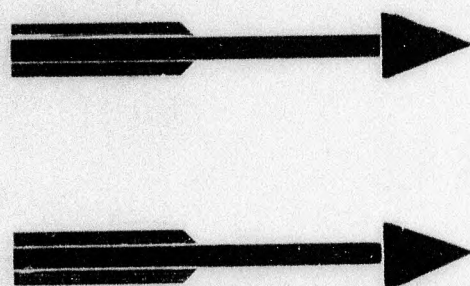
NACH Prüfung und Gegenüberstellung der Modellzeichnungen und literarischen Akte betreffs Plagiatbeschuldigung des Dr. Moreno-Levy gegen Friedrich Kiesler geben wir hiermit unserer Meinung folgenden Ausdruck:

Das Wesen der Kieslerschen Bühne ist eine Zentralraumbühne mit Höhenentwicklung in der Mitte des sie lückenlos umschließenden Zuschauerzuges, also identisch mit der von Moreno-Levy vorgeschlagenen Bühnenform. Diese dem Fachmann offenkundige Identität wird nicht beeinträchtigt durch die äußerlichen Zitate im Kieslerschen Projekt, die zum Teil praktisch unbrauchbar sind und von Herrn Kiesler erst nach der Presseberichtigung vom 5. September festgelegt wurden.

Zur Identität der Bauform tritt noch die der sie begleitende Beschreibung, was sich durch einen Vergleich der Presseberichte vom 6. September mit der Publikation „Das Stegreiftheater“ von Moreno-Levy feststellen läßt. Geistige Werte, wie diese Bauform, sind nicht Erfindungen im wörtlichen Sinne, aber sie müssen neu entdeckt, der Zeit angepaßt und propagiert werden. Nun steht fest, daß, lange bevor Herr Kiesler an seinen Projekte arbeitete, dies von Moreno-Levy geschehen ist. Während bei Moreno-Levy eine Kontinuität zu finden ist, die sich mit der Ausarbeitung und Propagierung der zentralen Raumbühne befaßt, überrascht bei Kiesler die Plötzlichkeit, mit der er von seinen, kurze Zeit vorher veröffentlichten, anders gearteten Reformvorschlägen ab- und zur Raumbühnenform gekommen ist.

Nicht zuletzt hat Kiesler durch die verständnislose Verwendung der Raumbühne unser Betreffenden erregt.

Architekten für Massenform.
(Scheerer, Neuziel, Löwitsch.)

**PROPAGÁLJÁTOK
AZ
MŰVÉSZETET**

MA

internacionális aktivista művészeti folyóirat ■ Szerkesztő: Kassák Lajos
■ Felelősszerkesztő: Hermann Suske ■ Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Wien, XIII. Bezirk, Amalienstrasse 26. I. II ■ Megjelenés dátuma 1925
Január 15 ■ Előfizetési ár: EGY ÉVRE: 120.000 osztrák kor., 60 c. K,
120 dinár, 300 lei ■ ENNEK A SZÁMNAK AZ ÁRA: 15.000 osztrák korona,
7 szokol, 20 dinár, 40 lei, 1 arany-márka ■ IX. évfolyam, 8-9. szám
A lapban megjelenő cikkekért a szerző felel. Kiadó: Kassák Lajos

stimm-
g des
wir

traad-
s um-
von
Fach
ch die
prak-
h der

enden
erichte
von
alorm.
en neu
sieht
beitete.
orzo-
sabei-
über-
kurze
ilagen

erwen-

orm.
sch.)

S
S
/